Наукові перспективи
Видавнича група

Наукові інновації та передові технології

Державне управління
Економіка
Право
Педагогіка
Психологія

5 (57) 2026

Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

Державне управління, економіка, право, педагогіка, психологія

№ 5(57) 2026

Київ – 2026

Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

Public administration, economics, law, pedagogy, psychology

№ 5(57) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-5274 Print
УДК 001.32:1 /3](477)(02)
R30-04851

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5(57)

«Наукові інновації та передові технології»: журнал. 2026. № 5(57) 2026. С. 5433

Журнал започаткований у 2021 році з метою розвитку вітчизняного наукового людського капіталу, соціальних наук та журналістики

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 06.04.2026, № 3/4-26)

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво та торгівля, 015 - професійна освіта

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор:

Дибкова Людмила Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики та системології Київського національного економічного університету ім. Вадима гетьмана (Україна)

Редакційна колегія:

- **Бабчук Олена Григоріївна** кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки Одеського державного університету внутрішніх справ, (Україна)
- **Беньковська Наталя Борисівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія" (Україна)
- **Біляковська Ольга Орестівна** доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (Україна)

Іванова Н.Г. **3495**
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Калениченко Р.А., Берташ М.І., Кривда К.К., Стерн Н.Є., Телебенєва Є.О. **3505**
ПСИХОЛОГІЯ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ДІЛОВОЮ РЕПУТАЦІЄЮ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Ковальська Н.А., Гардиман А.А. **3517**
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОБІЧНИХ СТАНІВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Козловська Л.В. **3527**
ВПЛИВ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН ПОДРУЖЖЯ НА ПРОЦЕС РЕАЛІЗАЦІЇ РЕПРОДУКТИВНОЇ ФУНКЦІЇ

Кужель М.М., Хомовський О.І., Цимбалістий В.М., Комарова Т.В. **3540**
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВАЖКОАТЛЕТІВ ДО ВИСТУПУ НА ЗМАГАННЯХ

Кулакова Л. **3550**
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПІДЛІТКІВ

Лінь Юаньюе, Партико Н.В., Макарова Т.М. **3561**
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Лунченко Н.В., Шкредов І.В., Новіцька І.В. **3571**
КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТУДЕНТІВ У ХМАРНО-ОРІЄНТОВАНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Льовкіна О.Г., Ільїна В.Є. **3587**
МОТИВАЦІЯ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ В АКТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ

Льовкіна О.Г., Плигун Н.М. **3595**
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЖІНОК ДО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 316.6:159.942-057.87:355.01

https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5(57)-3517-3526

Ковальська Наталя Аркадіївна кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, https://orcid.org/0000-0003-1837-4708

Гардиман Аріадна Анатоліївна здобувачка факультету економіки і управління підприємництвом, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, https://orcid.org/0009-0008-6304-2124

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОБІЧНИХ СТАНІВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Анотація. У статті здійснено теоретико-емпіричне дослідження психологічних особливостей прояву фобічних станів у студентської молоді в умовах воєнного стану та макросоціальної невизначеності. Обґрунтовано, що тривала загроза життю, нестабільність освітнього процесу та соціальна ізоляція виступають потужними каталізаторами емоційної дезадаптації здобувачів вищої освіти. Метою статті є виявлення специфіки фобічних реакцій студентів та визначення їхнього взаємозв'язку з чинниками соціальної невизначеності.

Емпіричне дослідження проведено на базі Одеського національного економічного університету (n=37) з використанням Шкали соціальної тривожності Лейбовіца (LSAS), Шкали тривоги Бека (BAI) та Шкали непереносимості невизначеності (IUS).

За результатами психодіагностики встановлено клінічно значущий рівень соціально-тривожних проявів та високий ступінь непереносимості невизначеності у значної частини вибірки. Кореляційний аналіз підтвердив наявність статистично значущих прямих зв'язків між показниками загальної тривоги, соціальної тривожності та непереносимості невизначеності ($p < 0,01$). Найбільш тісний зв'язок зафіксовано між загальною тривогою та непереносимістю невизначеності ($r = 0,63$).

Доведено, що критичний дефіцит толерантності до невідомого виснажує емоційні ресурси особистості, трансформуючи ситуативну тривогу у стійке фобічне уникання. Здобувачі освіти з вираженими фобічними проявами схильні до втрати навчальної мотивації, звуження комунікації та соціальної ізоляції. Обґрунтовано практичне значення результатів для організації психологічного супроводу у закладах вищої освіти, зокрема шляхом впровадження тренінгів з підвищення толерантності до невизначеності та когнітивно-поведінкової корекції соціальної тривожності.

Ключові слова: фобічні стани, тривожність, соціальна тривожність, непереносимість невизначеності, емоційна дезадаптація, студентська молодь, воєнний стан, психологічна підтримка.

Kovalska Natalia Arkadiivna Candidate of Philological Sciences (PhD), Assistant Professor of the Department of Language and Psychological and Pedagogical Training, Odesa National Economic University, Odesa, https://orcid.org/0000-0003-1837-4708

Hardyman Ariadna Anatoliivna Student of the Faculty of Economics and Business Administration, Odesa National Economic University, Odesa, https://orcid.org/0009-0008-6304-2124

PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF PHOBIC STATES IN STUDENTS UNDER CONDITIONS OF MILITARY AND SOCIAL UNCERTAINTY

Abstract. The article presents a theoretical and empirical study of the psychological features of phobic states among student youth under the conditions of martial law and macro-social uncertainty. It is substantiated that a prolonged threat to life, instability of the educational process, and social isolation act as powerful catalysts for the emotional maladaptation of higher education applicants. The purpose of the article is to identify the specifics of students' phobic reactions and determine their relationship with the factors of social uncertainty. An empirical study was conducted at the Odesa National Economic University (n=37) using the Liebowitz Social Anxiety Scale (LSAS), the Beck Anxiety Inventory (BAI), and the Intolerance of Uncertainty Scale (IUS).

According to the results of psychodiagnostics, a clinically significant level of social anxiety manifestations and a high degree of intolerance of uncertainty were established in a significant part of the sample. Correlation analysis confirmed the presence of statistically significant direct relationships between general anxiety, social anxiety, and intolerance of uncertainty ($p < 0.01$). The closest relationship was recorded between general anxiety and intolerance of uncertainty ($r = 0.63$). It is proven that a critical deficit of tolerance to the unknown exhausts the emotional resources of the individual, transforming situational anxiety into persistent phobic avoidance. Students with pronounced phobic manifestations are prone to loss of educational motivation, communication restriction, and social isolation. The practical significance of the results for the organization of psychological support in higher educational institutions is substantiated, in particular through the implementation of training sessions aimed at increasing tolerance to uncertainty and cognitive-behavioral correction of social anxiety.

Keywords: phobic states, anxiety, social anxiety, intolerance of uncertainty, emotional maladaptation, student youth, martial law, psychological support.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні створила для студентської молоді ситуацію тривалої соціальної невизначеності, у межах якої нестабільність повсякденного життя, порушення освітнього процесу, загроза життю та здоров'ю близьких, а також необхідність постійної адаптації до змін істотно підвищують психоемоційне навантаження. За таких умов у студентів частіше актуалізуються страхи, пов'язані з майбутнім, соціальною оцінкою, навчальною невдачею та втратою контролю над життєвими обставинами [1].

Особливого значення набувають фобічні стани, оскільки вони не обмежуються епізодичним хвилюванням, а проявляються стійким уникненням певних ситуацій, посиленням тілесної напруги, емоційною скутістю та звуженням соціального простору студента. Попри наявність досліджень тривожності та страхів у студентської молоді, саме фобічні стани в контексті війни та соціальної невизначеності залишаються недостатньо висвітленими [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема виникнення, механізмів розвитку та психологічної корекції фобічних станів традиційно перебуває в центрі уваги широкого кола науковців. Фундаментальні основи розуміння природи страхів і фобій, їхньої симптоматики та впливу на поведінку особистості було закладено у класичних і сучасних працях таких зарубіжних дослідників, як З. Фройд, Дж. Вотсон, К. Хорні, А. Бек, І. Маркс та Ч. Спілбергер.

Водночас специфіка прояву тривожно-фобічних реакцій, зокрема в контексті кризової психології, порушення емоційної саморегуляції та адаптації до стресогенних умов, ґрунтовно розкривається у здобутках вітчизняної наукової школи. Вагомий внесок у вивчення цих феноменів зробили українські вчені, серед яких Л. Ф. Бурлачук, Н. Ю. Максимова, В. Г. Панок, О. С. Кочарян, П. П. Горностай та інші. Їхні дослідження дозволяють комплексно оцінити вплив соціально-психологічних чинників на формування психоемоційного дисбалансу та розробити ефективні мішені для подальшого психологічного втручання.

Проблема тривожно-фобічних станів під час воєнного стану активно висвітлюється у сучасній українській науці. Так, вплив небезпеки, обмеженого спілкування та навчального навантаження на психоемоційний дисбаланс студентської молоді розглядають У.Б. Михайлишин, В.С. Сухан, О.В. Анталовці та В. Костенко. З іншого боку, загальні питання психологічної адаптації до хронічного стресу, соціальні страхи та наслідки колективної травми вивчають Л. Котлова, О. Борисова, О. Блінов, Л. Найдьонова та В. Васютинський.

Мета статті – виявити психологічні особливості прояву фобічних станів студентської молоді та визначити їх зв'язок із чинниками воєнної ситуації й соціальної невизначеності.

Відповідно до поставленої мети, визначено такі основні завдання дослідження: 1) проаналізувати теоретичні аспекти емоційної дезадаптації та специфіку фобічних станів студентів в умовах війни; 2) емпірично дослідити рівні вираженості тривожності та встановити їхній взаємозв'язок із непереносимістю

невизначеності; 3) обґрунтувати практичні рекомендації щодо психологічної профілактики дезадаптивних станів та підтримки здобувачів освіти у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Психологічна диференціація страху, тривоги та фобії дозволяє визначити специфіку емоційної дезадаптації студентської молоді. Так, страх і тривога є функціональними реакціями на загрозу (реальну або потенційну), фобія набуває ознак стійкого деструктивного утворення з вираженою ірраціональністю. Для цієї вікової групи найбільш характерними є соціальні страхи: від остраху публічного оцінювання до загального занепокоєння через відсутність безпечного середовища [3].

У дослідженнях У. Б. Михайлишин, В. С. Сухан та О. В. Анталовці доведено, що початок військової агресії та комунікативна депривація призвели до різкого зниження психоемоційного фону студентської молоді. Автори наголошують: синергія навчального стресу та екзистенційної загрози зумовлює підвищену тривожність, емоційну дестабілізацію та порушення когнітивної активності здобувачів вищої освіти. Крім того, соціальна ізоляція, викликана дистанційним форматом навчання, каталізує психологічний дисбаланс і створює сприятливі передумови для виникнення тривожно-фобічних реакцій [3].

За свідченнями Є. О. Неведомської та В. М. Філоненка, розгортання повномасштабної воєнної агресії та постійна загроза безпеці стали вирішальними чинниками дестабілізації психоемоційної сфери студентства, провокуючи критичні показники як реактивної, так і особистісної тривожності [4].

Своєю чергою, Л. О. Прокоф'єва розширює розуміння цієї проблеми, акцентуючи на дезадаптивному впливі таких станів на безпосередній освітній процес. Авторка констатує, що підвищена тривожність у поєднанні із соціальною ізоляцією призводять до падіння мотивації, порушення концентрації та звуження соціальних контактів [1]. Зважаючи на виявлені тенденції, усі згадані дослідники одностайно наголошують на гострій потребі в організації комплексної психологічної допомоги для запобігання розвитку патологічних станів у здобувачів вищої освіти.

Розширюючи проблемне поле емоційної дезадаптації, М. В. Слободянюк акцентує на поведінкових наслідках негативних психічних станів. Дослідниця зазначає, що в умовах війни у студентів загострюються порушення емоційної саморегуляції, які проявляються у формі підвищеної конфліктності, агресії, прокрастинації та загального емоційного спустошення. Це додатково поглиблює зниження академічної успішності, описане попередніми авторами [5].

З огляду на високу вразливість молоді та ризик розвитку таких розладів, як ПТСР і депресія, особливої актуальності набуває пошук внутрішніх ресурсів особистості. У цьому контексті В. Содолевська визначає високий рівень життєстійкості (резилієнсу) як ключовий фактор адаптації до екстремального стресу. Авторка емпірично доводить, що цілеспрямовані психологічні інтервенції здатні суттєво покращити ментальне здоров'я здобувачів освіти та виступають дієвим інструментом запобігання психічним розладам [2].

Наступним кроком у розкритті проблеми емоційної дезадаптації постає аналіз копінг-стратегій особистості в екстремальних умовах. Відповідно до досліджень Л. М. Карамушки та її колег, адаптивна поведінка молоді під час війни характеризується вираженою амбівалентністю. Попри первинні спроби залучення проблемно-орієнтованого копінгу, хронічний характер і неконтрольованість воєнного стресу зумовлюють стійкий зсув у бік пасивних механізмів, таких як «уникнення» та «дистанціювання». Фахівці підкреслюють: хоча стратегії уникнення можуть відігравати роль тимчасового психологічного буфера проти травматизації, їх пролонговане використання лише акумулює внутрішнє напруження. Відтак, систематичне уникнення стресогенних факторів стає підґрунтям для формування стійких фобічних реакцій, що своєю чергою призводить до соціальної ізоляції та зниження академічної активності здобувачів освіти [6].

Соціальна невизначеність, посилена війною, діє як хронічний стресор, що підвищує загальну чутливість до загрози та виснажує ресурсність особистості. За таких умов індивід частіше вдається до стратегії уникання, яка тимчасово знімає напругу, але в довгостроковій перспективі закріплює фобічну поведінку. У контексті освітнього процесу це проявляється у відмові студентів від активної участі в навчанні, уникненні публічних виступів, зниженні соціальної активності та ускладненні професійного самовизначення [5].

Окремого значення набуває феномен непереносимості невизначеності як психологічна характеристика, що посилює ризик тривожно-фобічних проявів. Що нижчою є здатність здобувачів освіти витримувати невідомість щодо власної безпеки, навчання, майбутньої кар'єри та особистого життя, то вищою стає ймовірність формування стійких страхів і патернів уникання. Відтак, в умовах війни фобічні стани слід розглядати не лише як індивідуальну проблему, а як закономірну реакцію на суспільну травматизацію та гострий дефіцит відчуття контролю [4].

Іншим важливим аспектом є аналіз проблеми крізь призму екзистенційної життєстійкості та здатності до прогнозування. Як засвідчують праці вітчизняних дослідників (Н. І. Жигайло, В. П. Москалець, М. І. Цимбалюк та ін.), необхідність поєднувати навчання з тотальною небезпекою повномасштабної війни критично виснажує психологічну стійкість молоді. Науковці підкреслюють, що руйнація життєвих орієнтирів та неможливість довгострокового планування призводять до гострого дефіциту толерантності до невідомого. За умов браку внутрішніх ресурсів саме ця нездатність витримувати невизначеність відіграє роль головного каталізатора, що перетворює ситуативну тривожність на глибокі фобічні розлади [7; 8; 9].

Для вивчення специфіки цих проявів було проведено відповідне емпіричне дослідження на базі Одеського національного економічного університету. Вибірку склали 37 осіб другого та третього року навчання. Середній вік досліджуваних – 19,8, серед яких переважали здобувачі вищої освіти другого та

третього курсів. Участь у тестуванні була добровільною та анонімною, що забезпечило екологічність і достовірність отриманих результатів. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс методів: теоретичний аналіз наукової літератури, психодіагностичне тестування, анкетування, напівструктуроване інтерв'ю, спостереження, а також методи математичної статистики для обробки отриманих даних.

Психодіагностичний інструментарій дослідження склали: Шкала соціальної тривожності Лейбовіца (LSAS), Шкала тривоги Бека (BAI) та Шкала непереносимості невизначеності (IUS). Математико-статистична обробка емпіричних даних передбачала розрахунок середніх значень, аналіз відсоткового розподілу, а також визначення кореляційних зв'язків між виявленими показниками.

Аналіз розподілу первинних даних виявив стійку тенденцію до емоційної дезадаптації молоді: значна частина вибірки демонструє підвищені показники соціальної та загальної тривожності на тлі високої непереносимості невизначеності. Підтвердженням цього є середній бал за шкалою LSAS (54,6 бала), який репрезентує клінічно значущий рівень соціально-тривожних проявів у досліджуваній групі.

За шкалою BAI середній показник склав 17,4 бала, що відповідає помірному рівню тривожності. Результати за опитувальником IUS продемонстрували середнє значення 61,8 бала, що свідчить про високий ступінь непереносимості невизначеності. Сукупність отриманих даних дає підстави стверджувати, що саме дефіцит передбачуваності майбутнього виступає одним із провідних детермінантів, які підтримують тривожно-фобічні стани у студентів в умовах воєнного стану.

Для більш детального аналізу емоційного стану студентів було проведено розподіл вибірки за рівнями прояву досліджуваних показників (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл студентів за рівнями тривожності (n=37)

Показник (шкала)	Низький рівень, n (%)	Помірний рівень, n (%)	Високий рівень, n (%)
Соціальна тривожність (LSAS)	8 (21,6)	16 (43,2)	13 (35,2)
Загальна тривога (BAI)	7 (18,9)	23 (62,2)	7 (18,9)
Непереносимість невизначеності (IUS)	6 (16,2)	20 (54,1)	11 (29,7)

Складено авторами

Проведений кореляційний аналіз підтвердив наявність статистично значущого позитивного взаємозв'язку між показниками соціальної тривожності, загальної тривоги та непереносимості невизначеності. Отримані дані свідчать: посилення суб'єктивного переживання невідомості щодо майбутнього прямо корелює зі зростанням соціальних страхів, емоційною напругою у міжособистісній

взаємодії та схильністю до уникання значущих життєвих ситуацій. Для візуалізації сили та спрямованості виявлених взаємозв'язків було побудовано кореляційну матрицю (див. табл. 2).

Таблиця 2

Кореляційна матриця шкал тривожності (r, $p < 0,01$)

Показник (шкала)	LSAS	BAI	IUS
Соціальна тривожність (LSAS)	1	0,61	0,54
Загальна тривога (BAI)	0,61	1	0,63
Непереносимість невизначеності (IUS)	0,54	0,63	1

Складено авторами

Аналіз кореляційної матриці підтверджує наявність статистично значущих прямих зв'язків помірної та високої сили між усіма досліджуваними параметрами. Найбільш тісний зв'язок зафіксовано між показниками загальної тривоги (BAI) та непереносимості невизначеності (IUS) (r = 0,63), що вказує на визначальну роль когнітивного несприйняття невідомості у формуванні загального тривожного фону. Також вагомим є зв'язок між соціальною тривожністю (LSAS) та загальною тривожністю (r = 0,61), що свідчить про їхню взаємозумовленість у структурі емоційних порушень студентів.

Результати кількісного аналізу було доповнено та верифіковано якісними даними, отриманими під час напівструктурованих бесід та спостережень. Здобувачі вищої освіти з вираженими фобічними проявами частіше артикулювали страх припущення помилок, небажання виступати перед аудиторією та суб'єктивне відчуття напруження під час нових соціальних контактів. Крім того, зафіксовано такі когнітивні та соматичні прояви, як труднощі з концентрацією уваги, ознаки вегетативної тривоги та прагнення до мінімізації участі у стресогенних ситуаціях.

У контексті воєнного стану ці реакції значно посилювалися через глибинні переживання за безпеку близьких, нестабільність освітнього процесу та гостру невизначеність майбутньої професійної траєкторії.

Результати проведеного дослідження підтверджують твердження про те, що тотальна соціальна нестабільність виступає потужним каталізатором тривожно-фобічної симптоматики в юнацькому віці. Для студентської молоді фобічні реакції вже не є ізольованими емоційними сплесками на конкретну загрозу, а функціонують як закріплена форма психічної адаптації до умов хронічної невідомості. Така інтерпретація підтверджується висновками Л. О. Прокоф'євої [1] щодо того, що воєнний стрес провокує емоційне виснаження та знижує соціальну ініціативу студентів. Ці явища знаходять своє кількісне підтвердження у зафіксованих нами високих балах непереносимості невизначеності: саме критичний дефіцит толерантності до невідомого блокує соціальну активність та виснажує емоційні ресурси особистості.

Окремої уваги заслуговує поєднання високої загальної тривоги та непереносимості невизначеності, яке стає основою для формування поведінки уникання. Для студентів це обертається втратою навчальної мотивації, обмеженням спілкування, відмовою від активного суспільного життя та зниженням впевненості у власних силах. Тому виявлені фобічні стани варто розглядати як неефективний спосіб пристосування до кризових умов: уникаючи напружених ситуацій, студент досягає лише тимчасового заспокоєння, але в довгостроковій перспективі це посилює страхи і суттєво обмежує життєдіяльність. З огляду на це, дієва психологічна підтримка має виходити за межі звичайного зняття напруги та фокусуватися на розвитку життєстійкості, навичок саморегуляції та готовності до взаємодії в умовах соціальної нестабільності.

Висновки. Узагальнення результатів теоретичного аналізу та проведеного емпіричного дослідження дає змогу сформулювати низку ключових висновків. Передусім, фобічні стани студентів в умовах війни та макросоціальної невизначеності являють собою комплексний психологічний феномен. Він інтегрує в собі прояви генералізованої тривоги, специфічних страхів, відчуття втрати контролю над власним життям та закріплення дезадаптивних реакцій уникання.

Емпірично доведено наявність прямого взаємозв'язку між високим рівнем непереносимості невизначеності, показниками соціальної тривожності та загальної тривоги серед здобувачів вищої освіти. Значна частина досліджуваної вибірки демонструє критичні показники за цими шкалами, що свідчить про масову емоційну дезадаптацію та виснаження внутрішніх ресурсів молоді.

Встановлено, що групу найвищого психологічного ризику становлять студенти з вираженим страхом негативної соціальної оцінки, комунікативними бар'єрами та гострою невпевненістю щодо власного майбутнього. Саме для цієї категорії найбільш характерним є перехід від ситуативної тривоги до стійкого фобічного уникання як домінуючої форми поведінки.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх безпосереднього використання для організації комплексної психологічної підтримки здобувачів освіти. З метою профілактики та корекції фобічних станів у ЗВО рекомендується впровадження групових тренінгів із підвищення толерантності до невизначеності, розробка програм розвитку емоційної саморегуляції, а також застосування методів когнітивно-поведінкової терапії для цілеспрямованого зниження рівня соціальної тривожності.

Окреслюючи перспективи подальших наукових розвідок у цьому проблемному полі, варто наголосити на необхідності диференційованого підходу до вивчення дезадаптивних станів молоді. Зокрема, перспективним напрямом є ізольоване дослідження механізмів розвитку, перебігу та специфіки окремих видів фобій, першопричиною яких стали екстремальні умови військових дій та тотальна макросоціальна нестабільність.

Література:

1. Прокоф'єва Л. Особливості психологічного стану студентської молоді в умовах війни. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2024. Т. 92. № I (2). С. 146–156. Режим доступу: https://doi.org/10.38014/osvita.2023.92.13

2. Содолевська В. Вплив війни на психічне здоров'я молоді: роль резилієнсу та психологічних інтервенцій. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2024. Т. 9, № 3. Режим доступу: https://doi.org/10.26766/pmgp.v9i3.532

3. Михайлишин У. Б., Сухан В. С., Анталовці О. В. Психологічний стан здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2023. Вип. 2. С. 27–33. Режим доступу: https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.2.5

4. Філоненко В. М., Неведомська Є. О. Стан тривожності студентів в умовах повномасштабної війни. *Modern aspects of science* : 43-th volume of the international collective monograph. Česká republika : Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48944/

5. Слободянюк М. В. Особливості психічних станів студентів під час війни : кваліфікаційна дипломна робота бакалавра : спец. 053 Психологія. Хмельницький, 2023. Режим доступу: https://elar.khmnu.edu.ua/items/9e78b341-8b93-4eb8-a0eb-46a6739e9837

6. Особливості психічного здоров'я персоналу освітніх та наукових організацій в умовах війни / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко та ін. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. № 1 (25). С. 62–74. Режим доступу: https://doi.org/10.31108/ 2.2022.1.25.7

7. Жигайло Н. І., Шолубка Т. Є. Формування психологічної стійкості студентів ЗВО під час війни. *Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки*. 2022. Вип. 14. С. 3–14. Режим доступу: https://doi.org/10.30970/PS.2022.14.1

8. Москалець В. П. «Над-смисл» у логотерапії горя втрати і мук совісті. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2023. Вип. 16. С. 73–83. Режим доступу: http://repository.ukd.edu.ua:8080/handle/123456789/2127?locale-attribute=en

9. Цимбалюк М. І., Жигайло Н. І. Формування стресостійкості студентів в умовах війни для правового та євроінтеграційного процесів. *Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки*. 2022. Спецвипуск. С. 128–136. Режим доступу: https://doi.org/10.30970 /PS.2022.spec.17

References:

1. Prokofieva, L. (2024). Osoblyvosti psykholohichnoho stanu studentskoyi molodi v umovakh viyny [Features of the psychological state of student youth in the conditions of war]. Vyshcha osvita Ukrayiny u konteksti intehratsiyi do yevropeyskoho osvitnoho prostoru – Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space, 92(1(2)), 146–156. Retrieved from https://doi.org/10.38014/osvita.2023.92.13 [in Ukrainian].

2. Sodolevska, V. (2024). Vplyv viyny na psykhichne zdorov'ya molodi: rol rezyliensu ta psykholohichnykh interventsiy [The impact of war on the mental health of youth: the role of resilience and psychological interventions]. Psykhosomatychna medytsyna ta zahalna praktyka – Psychosomatic Medicine and General Practice, 9(3). Retrieved from https://doi.org/10.26766/ pmgp.v9i3.532 [in Ukrainian].

3. Mykhailyshyn, U.B., Sukhan, V.S., & Antalovtsi, O.V. (2023). Psykholohichnyy stan zdobuvachiv vyshchoyi osvity v period voiennoho stanu [Psychological state of higher education applicants during martial law]. Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya:

Psykholohiya – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Psychology, 2, 27–33. Retrieved from https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.2.5 [in Ukrainian].

4. Filonenko, V.M., & Nevedomska, Ye.O. (2024). Stan tryvozhnosti studentiv v umovakh povnomasshtabnoyi viyny [State of anxiety among students in the conditions of full-scale war]. Modern aspects of science: 43-th volume of the international collective monograph. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Retrieved from https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48944/ [in Ukrainian].

5. Slobodianiuk, M.V. (2023). Osoblyvosti psykhichnykh staniv studentiv pid chas viyny [Features of mental states of students during the war]. (Bachelor's qualification thesis). Khmelnytskyi. Retrieved from https://elar.khmnu.edu.ua/items/9e78b341-8b93-4eb8-a0eb-46a6739e9837 [in Ukrainian].

6. Karamushka, L.M., Kredentser, O.V., Tereshchenko, K.V., et al. (2022). Osoblyvosti psykhichnoho zdorov'ya personalu osvitnikh ta naukovykh orhanizatsiy v umovakh viyny [Features of the mental health of the personnel of educational and scientific organizations in the conditions of war]. Orhanizatsiyna psykholohiya. Ekonomichna psykholohiya – Organizational Psychology. Economic Psychology, 1(25), 62–74. Retrieved from https://doi.org/10.31108/2.2022.1.25.7 [in Ukrainian].

7. Zhyhailo, N.I., & Sholubka, T.Ye. (2022). Formuvannya psykholohichnoyi stiykosti studentiv ZVO pid chas viyny [Formation of psychological resilience of university students during the war]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Psykholohichni nauky – Visnyk of the Lviv University. Series: Psychological Sciences, 14, 3–14. Retrieved from https://doi.org/10.30970/PS.2022.14.1 [in Ukrainian].

8. Moskalets, V.P. (2023). "Nad-smysl" u lohoterapiyi horya vtraty i muk sovisti [The "sub-sense" concept in the logotherapy of grief and torment of conscience]. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiya". Seriya "Psykholohiya" – Scientific Notes of National University "Ostroh Academy". Series "Psychology", 16, 73–83. Retrieved from http://repository.ukd.edu.ua:8080/handle/123456789/2127?locale-attribute=en [in Ukrainian].

9. Tsymbaliuk, M.I., & Zhyhailo, N.I. (2022). Formuvannya stresostiykosti studentiv v umovakh viyny dlya pravovoho ta yevrointehratsiynoho protsesiv [Formation of stress resistance of students in war conditions for legal and European integration processes]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Psykholohichni *nauky – Visnyk of the Lviv University. Series: Psychological Sciences*, Spec. issue, 128–136. Retrieved from https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.17 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 20.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.05.2026